

POSTADRES
Postbus 2475
3500 GL Utrecht

BEZOEKADRES
Tiberdreef 4
3561 GG Utrecht

TELEFOON
030 - 751 1100

INTERNET
www.cnv.nl

Aan de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de Staatssecretaris van Financiën en de Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat
Verzonden per email aan werkenalszelfstandige@minszw.nl

VAKGROEP
Bestuurscentrum

PLAATS
Utrecht

ONS KENMERK
18-001/AvW/lb

DOORKIESNUMMER
030-751 13 54

DATUM
17 januari 2018

UW KENMERK

E-MAIL
l.bijpost@cnv.nl

BETREFT
Position paper CNV ten bate van het Kickoff-overleg veld over 'Werken als zelfstandige' d.d. 24 januari 2018

Geachte Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Staatssecretaris van Financien en Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat,

Bijgevoegd treft u ten behoeve van voornoemde bijeenkomst de position paper van het CNV aan.

Met vriendelijke groet,
CNV Vakcentrale

Arend Van Wijngaarden
Vicevoorzitter en arbeidsvoorwaardencoördinator

Position paper CNV Kickoff-overleg veld over 'Werken als zelfstandige'

Het CNV is een organisatie die midden in de samenleving staat, de veranderingen daarin ziet en daar de ogen niet voor sluit, maar probeert deze vorm te geven op een manier die aansluit bij de kernwaarden van het CNV: rechtvaardigheid, solidariteit, naastenliefde, duurzaamheid en verantwoordelijkheid. Denkend vanuit die kernwaarden maakt het CNV zich zorgen over de wijze waarop het zzp-schap in Nederland is vormgegeven.

Bij de invoering van de Wet Deregulering Beoordeling Arbeidsrelaties (DBA) is er onrust ontstaan onder zzp-ers, omdat zij bang waren door de wet werk te verliezen. Gelukkig blijkt inmiddels dat deze zorgen niet uitkomen. Zoals ook door de minister van Financien opgemerkt tijdens het algemeen overleg van 29 juni jl. is de totale omzet van zzp-ers alleen maar toegenomen. Dat het eigenlijk wel 'meevalt' is ook logisch: bij handhaving worden alleen schijnzelfstandigen en hun werkgevers aangepakt. 'Echte zzp-ers' hebben immers niets te vrezen.

Een aanpassing van het arbeidsrecht waardoor partijen 'vrij' zijn in het bepalen van hun arbeidsrelatie is zeer ongewenst. Het mag nooit zo zijn dat werknemersrechten op voorhand kunnen worden 'weggecontracteerd'. Deze werknemersrechten zijn er nu juist om de machtsonbalans die er van nature is tussen een werknemer en werkgever weg te nemen. Door werknemersrechten bij voorbaat weg te nemen wordt daarnaast de solidariteit van het sociale stelsel ondergraven.

Knelpunten zzp

Er spelen een aantal knelpunten die opgelost moeten worden:

- voor sommige zzp-ers is het lastig om voldoende inkomen te genereren uit zijn/haar ondernemerschap;¹
- er kunnen geen afspraken worden gemaakt over minimumtarieven in cao's voor zzp-ers;
- niet alle zzp-ers zijn verzekerd tegen risico's zoals arbeidsongeschiktheid, werkloosheid en velen bouwen geen pensioen op;²
- daardoor ontstaat er extra druk op het stelsel van sociale zekerheid (m.n. de bijstand en bijzondere bijstand);
- werknemers met reguliere arbeidsovereenkomsten worden verdrongen, onder meer door schijnzelfstandigheid, concurrentie op prijs in plaats van kwaliteit van de arbeid speelt hier een belangrijke rol.

De voorstellen in het regeerakkoord lossen de problemen niet op

Gedoogconstructie schijnzelfstandigheid zzp duurt voort

Het lijkt erop dat tot 2020/2021 nauwelijks gehandhaafd gaat worden op schijnzelfstandigheid. Een werkgever zal tot die tijd dus niet worden geprikkeld om schijnzelfstandigen in een regulier dienstverband aan te nemen. Hij kan zo nog een aantal jaren 'achterover leunen' en de schijnconstructie in stand laten. Het gedogen

¹ Interdepartementaal beleidsonderzoek naar *zelfstandigen zonder personeel (IBO ZZP)*, pagina viii: "Het vermogen en (huishoud)inkomen van zzp-ers is schever verdeeld dan bij werknemers. Het gemiddeld inkomen is redelijk vergelijkbaar met het gemiddeld inkomen van werknemers, maar goedverdienende zzp-ers verdienen gemiddeld meer dan goedverdienende werknemers en er zijn relatief meer zzp'ers met een huishoudinkomen beneden de lage-inkomensgrens dan werknemers."

² Uit onderzoek blijkt dat de volgende onderverdeling kan worden gemaakt voor wat betreft de frequentie gebruik van de verschillende pensioenpijlers door zzp-ers: 1^e pijler (AOW): 100%, 2^e pijler (collectief pensioen) 3-6%, 3^e pijler (individueel pensioen) en 4^e pijler (overig vermogen): 50% en 5^e pijler (langer doorwerken): 10%. Volgens het Interdepartementaal beleidsonderzoek naar *zelfstandigen zonder personeel (IBO ZZP)* pagina vii, verzekeren ongeveer twee van de drie zzp-ers zich niet tegen arbeidsongeschiktheid.

van schijnzelfstandigheid door het kabinet zal daardoor, zeker met daarbij opgeteld de achterliggende periode van uitgestelde handhaving van de Wet DBA, nog geruime tijd blijven duren.

Bodentarief te laag, afspraken in cao's nodig

Het 'bodentarief' voor zzp-ers is te laag, want dit gaat alleen om de meest kwetsbare groep ZZP'ers. Navraag leert dat een 'vakvolwassen timmerman' als zzp-er, afhankelijk van de regio waar hij/zij werkt, minimaal tussen de € 37 en € 43,50 betaald zou moeten krijgen. Voor het creëren van een gelijk speelveld en een fatsoenlijk inkomen waar genoeg financiële ruimte is voor een arbeidsongeschiktheidsverzekering en pensioen, zet een bedrag tussen de € 15 en € 18 daarom geen zoden aan de dijk. Daarvoor zouden er afspraken in cao's gemaakt moeten kunnen worden over de tarieven van zzp-ers, zodat zzp-ers niet op loonkosten concurreren met gewone werknemers. Deze mogelijkheid wordt in het regeerakkoord niet genoemd.

Vrijwaring bij middentarief is onwenselijk

Voor het 'middentarief' (€ 15/€ 18 - € 75) komt er volgens het regeerakkoord een 'opdrachtgeversverklaring', te verkrijgen via het invullen van een webmodule. Onduidelijk is in hoeverre er hierdoor weer een de facto vrijwaring vooraf komt voor de opdrachtgever, zoals die er vroeger ook was bij de Verklaring arbeidsrelatie (VAR). Dat zou ongewenst zijn, omdat eigenlijk alleen op basis van alle feiten en omstandigheden een oordeel kan worden gevormd of er sprake is van een werknemer of een zzp-er. De daarbij voorgestelde aanpassing van de wet met betrekking tot het begrip 'gezag' (een element dat afwezig is bij een zzp-er/opdrachtgeverrelatie en aanwezig bij een werknemer/werkgeverrelatie) vindt het CNV onnodig en gevaarlijk. Onnodig, omdat de huidige wetgeving en jurisprudentie genoeg duidelijkheid geven over hoe dit begrip moet worden uitgelegd. Gevaarlijk, omdat dit raakt aan de juridische kern van de arbeidsovereenkomst en de beschermende werking daarvan voor werknemers.

Hoge tarief met opt out is problematisch

Ook het 'hoge tarief', waarbij zzp-ers die meer dan € 75 euro per uur vragen de mogelijkheid hebben tot een 'opt out', is problematisch. Los van de vraag of dat een 'hoog' tarief is, kan er ook sprake zijn van schijnzelfstandigheid bij hogere inkomens. Denk aan een ict'er die gewoon in een team werkt en opdrachten krijgt van zijn of haar leidinggevende. Nog belangrijker is dat, gedacht vanuit solidariteit en vanuit de houdbaarheid van ons stelsel, juist ook hogere inkomens bijdragen aan instandhouding van het sociaal stelsel.

Invoeren ondernemingsovereenkomst is ongewenst

De in het regeerakkoord bepleitte invoering van een ondernemingsovereenkomst is zeer ongewenst. Dit zou namelijk kunnen leiden tot een situatie waarbij opdrachtnemer en opdrachtgever in 'gezamenlijkheid' en 'vrijwilligheid' het besluit nemen om af te zien van werknemersrechten waarbij de opdrachtgever gevrijwaard is van eventuele naheffingen. Wat het CNV betreft is het essentieel dat er niet wordt getornd aan het arbeidsrecht omdat dit zorgt voor bescherming van alle werknemers. Het moet niet mogelijk zijn om je werknemersrechten op voorhand 'vrijwillig weg te contracteren'. Wanneer dit wel mogelijk zou zijn, zou dit tot ongewenste situaties kunnen leiden -wat is vrijwillig?- en ondergraaft dit de solidariteit zoals we die nu in ons sociaal stelsel hebben georganiseerd. Vooral ook in combinatie met de fiscale voordelen die er nu zijn voor zzp-ers. Zorgwekkend daarbij is dat deze ingreep in het

arbeidsrecht alle werknemers zou treffen.

Voorstellen arbeidsongeschiktheidsrisico beperkt

Qua arbeidsongeschiktheidsverzekeringen voor zzp-ers kiezen de coalitiepartijen ervoor alleen te bezien hoe de verzekeringsgraad kan worden verhoogd en om in gesprek te gaan met verzekeraars voor een beter verzekeringsaanbod. De voorstellen uit het regeerakkoord zullen zzp-ers maar heel beperkt gaan helpen met het ondervangen van hun arbeidsongeschiktheidsrisico.

Zelfstandigenaftrek verkapte subsidie zzp-ers

Los van een algemene verlaging van belastingen die ook zijn weerslag gaat hebben op de zelfstandigenaftrek, blijft de huidige fiscaliteit (zelfstandigenaftrek, MKB winstvrijstelling) hetzelfde terwijl deze ten aanzien van zzp-ers niet goed functioneert en daarom aangepakt zou moeten worden. De belastingdruk voor zzp-ers is in de meeste gevallen aanzienlijk lager dan die van werknemers, zonder dat hier goede redenen voor te geven zijn.³ Het argument dat ondernemerschap van zzp-ers gestimuleerd moet worden, omdat het tot nieuwe banen leidt wanneer hun bedrijf groeit, blijkt in de praktijk nauwelijks te gelden. De meeste zelfstandigen zullen nooit werkgever worden.⁴ De huidige invulling komt neer op een 'verkapte subsidie' voor werkgevers omdat zij fiscaal gefaciliteerd zzp-ers tegen lagere tarieven kunnen inhuren. Hiermee wordt gestimuleerd dat mensen zzp-er worden die het zonder fiscale ondersteuning eigenlijk niet kunnen bolwerken, of zzp-er worden tegen wil en dank. Dat kan wat het CNV betreft niet de bedoeling zijn.

Andere oplossingen nodig voor knelpunten rondom zzp

Cao-afspraken over zzp-tarief mogelijk maken

Het CNV vindt het onwenselijk wanneer zzp-ers op loonkosten concurreren met gewone werknemers in plaats van op de kwaliteit van arbeid. Het standpunt van het CNV is dat iedere werkende, dus ook de zzp-er, een volwaardig inkomen moet kunnen verdienen. Om dit mogelijk te maken is het nodig dat er afspraken in cao's kunnen worden gemaakt over de tarieven van zzp-ers. Om afspraken over minimumtarieven in cao's over zzp-ers mogelijk te maken moet de Mededingingswet worden aangepast. Wanneer deze uitzondering in het mededingingsrecht is gerealiseerd, kan worden afgesproken dat de Belastingdienst gaat toetsen of zzp-ers aan het minimumtarief voldoen. Blijken zzp-ers een lager uurtarief dan het minimumtarief te hebben, dan worden ze door de Belastingdienst aangemerkt als werknemer, met gevolg dat er loonheffingen moeten worden betaald. Het minimumtarief voor een zzp-er wordt per sector berekend op basis van het cao-loon in een vergelijkbare functie omgezet in een uurtarief. In het uurtarief wordt een bedrag meegenomen voor onder andere pensioen, arbeidsongeschiktheid, WA-verzekering, persoonlijke ontwikkeling, ontwikkeling van de onderneming en een buffer voor perioden van werkloosheid. Door het meenemen van deze elementen zijn de loonkosten van zzp-ers en werknemers gelijk.

³ Zo blijkt uit een analyse van de belastingaangiften uit 2014 dat 4 op de 10 zzp'ers geen inkomstenbelasting betalen, zie ook www.volkskrant.nl/economie/cbs-4-op-de-10-zzp-ers-betalen-geen-inkomstenbelasting-a4500244/.

⁴ Hoewel er zzp-ers zijn die doorgroeien, is de sterke groei van het aantal zzp-ers in het laatste decennium niet gepaard gegaan met een groei van het aantal zmp-ers (zelfstandigen met personeel). Het aantal zmp-ers is in aantal afgenomen blijkt uit het Interdepartementaal beleidsonderzoek naar *zelfstandigen zonder personeel* (IBO ZZP) blz. 24.

Aanbevelingen Commissie Boot opvolgen

De Commissie Boot heeft een aantal aanbevelingen gedaan met betrekking tot de uitvoering van de Wet DBA. Zoals het opstellen van een korte lijst van criteria. Aan de hand van bijvoorbeeld de duur van het contract en of het werk doorgaans door werknemers wordt gedaan, kunnen partijen vooraf een indicatie krijgen of er sprake is van werknemerschap of zzp-schap. Het nieuwe kabinet zou er goed aan doen deze aanbevelingen op te volgen. Let wel: dit is geen vrijwaring van belastingen.

Verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering en aansprakelijkheidsverzekering

Om ervoor te zorgen dat de risico's van arbeidsongeschiktheid en bedrijfs-/beroepsaansprakelijkheid bij zzp-ers voldoende worden ondervangen, pleit het CNV voor een verplichte verzekering hiervoor. De aard en de omvang van de te verzekeren risico's maakt dat een verplichte verzekering de enige echte oplossing is. Een voorwaarde bij een verplichte verzekering is wel dat de premies gemaximeerd worden, er een maximum dagloon wordt gehanteerd en er een acceptatieplicht is. Denk bijvoorbeeld aan het systeem van de zorgverzekeringen. Dit komt tegemoet aan het probleem dat veel zzp-ers zich nu vanwege de kosten niet kunnen verzekeren tegen arbeidsongeschiktheid. Bovendien wordt met een verplichte verzekering ook voorkomen dat risico's op ziekte en arbeidsongeschiktheid afgewenteld worden op ons collectieve bestel.

In de uitwerking van de regeling zal specifiek gekeken moeten worden naar de groep die naast het zzp-schap nog inkomen uit loondienst heeft en daardoor al verzekerd is voor arbeidsongeschiktheid. De balans moet hierbij gezocht worden tussen het risico van oververzekeren en de wens te komen tot een gelijk speelveld.

Tijdelijk karakter belastingvoordelen

Het CNV stelt voor om de belastingvoordelen, zoals de zelfstandigenaftrek, voor startende ondernemers en zzp-ers een tijdelijk karakter te geven. Hierdoor wordt (startend) ondernemerschap gestimuleerd vanuit de fiscaliteit. Echter wordt voorkomen dat de fiscaliteit voor groepen zzp-ers een verkapte maar noodzakelijke vorm van langdurige inkomensondersteuning wordt. Naast dat deze inkomensondersteuning veel geld kost, houdt het ook een groep zzp-ers met weinig potentie zich echt te ontwikkelen in stand. Gemiddeld genomen moet de belastingdruk voor een zzp-ers over een langere periode vergelijkbaar zijn met die van een werknemer. Het CNV steunt belastingfaciliteiten voor startende ondernemers die gericht zijn op (personele) groei.

Verplicht pensioen voor zzp-ers

In het regeerakkoord wordt geen aandacht besteed aan het pensioen van zzp-ers, waardoor zzp-ers hiervoor nog steeds grotendeels op zichzelf zijn aangewezen. Uit de praktijk blijkt dat veel zzp-ers ervoor kiezen om geen aanvullend pensioen op te bouwen, veelal omdat een aanvullende regeling te duur is. Het CNV pleit voor een verplichting voor zzp-ers om pensioen op te bouwen, waarbij het van belang is dat de inleg flexibel kan zijn, maar wel een bepaald minimum kent. De zelfstandige zou hierbij moeten kunnen kiezen tussen voortzetting van pensioenopbouw bij zijn/haar oude pensioenfonds, aansluiting bij een/de collectieve pensioenvoorziening voor zzp-ers, ofwel zelfstandig pensioen opbouwen in de derde pijler.

Handhaven schijnzelfstandigheid

Tot slot is het onacceptabel dat er pas breed gehandhaafd lijkt te gaan worden in 2020/2021, waardoor schijnzelfstandigheid tot die tijd wordt gedoogd. Het is belangrijk dat de wetteloosheid rondom zzp zo spoedig mogelijk wordt aangepakt. Daarom moet er ook tijdens het maken van nieuwe wetgeving rondom zzp breed worden gehandhaafd op schijnzelfstandigheid.

Tot slot

Wetgeving rondom zzp is van grote invloed op de gehele arbeidsmarkt en gaat daarom alle werkenden aan. Een voldragen wet met genoeg draagvlak bij sociale partners is daarom van groot belang. Een bespreking van deze wetgeving in de Stichting van de Arbeid is daarom essentieel.